

O'ZMU XABARLARI

ВЕСТНИК НУУЗ

АСТА NUUZ

MIRZO ULUG'BEK NOMIDAGI O'ZBEKISTON MILLIY
UNIVERSITETI ILMIY JURNALI

JURNAL
1997 YILDAN
CHIQA
BOSHLAGAN

2023
1/2

Ijtimoiy-
gumanitar
fanlar turkumi

Bosh muharrir:

MADJIDOV I.U. – t.f.d., professor.

Bosh muharrir o'rinbosari:

ERGASHOV Y.S. – f-m.f.d., professor.

Tahrir hay'ati:

Sagdullayev A.S. – t.f.d., akademik.

Ashirov A.A. – t.f.d., prof.

Balliyeva R. – t.f.d., prof.

Malikov A.M. – t.f.d., prof.

Yusupova D.Y. – t.f.d., prof.

Murtazayeva R.H. – t.f.d., prof.

Mo'minov A.G. – s.f.d., prof.

Nishonova O.J. – f.f.d., prof.

Abdulayeva N.B. – f.f.d., prof.

Madayeva Sh.O. – f.f.d., prof.

Tuychiyev B.T. – f.f.d., prof.

Utamuradov A. – f.f.n., prof.

Muxammedova D.G. – psix.f.d., prof.

Boltaboyev H. – fil.f.d., prof.

Rahmonov N.A. – fil.f.d., prof.

Shirinova R.X. – fil.f.d., prof.

Siddiqova I.A. – fil.f.d., prof.

Sa'dullayeva N.A. – fil.f.d., dots.

Arustamyan Y.Y. – fil.f.d., dots.

Pardayev Z.A. – fil.f.f.d., PhD.

Mas'ul kotib: **PARDAYEV Z.A.**

TOSHKENT – 2023

MUNDARIJA

Tarix

Atamuratova D. O‘zbekiston tarixida yoshlarning ijtimoiy-siyosiy faoliyati va ishtiroki masalalari	4
Jo‘raboyev N. Milliy matbuotimiz tarixidan ikki “Uchqun” haqida.....	7
Qosimov A. Mustaqillik yillari O‘zbekistonda chorvachilik mahsulotlarining samaradorligi: natijalar va muammolar	10
Muxamadiyeva L. Turkistonda sovet hokimiyatining mustahkamlanishida harbiy-davriy nashrlarning o‘rni (“Красный фронт” gazetasi misolida)	12
Rezvonova A. Buxoroning Abdullaxon davri madrasalari tarixiga doir ba’zi mulohazalar	15
To‘lanboyev Sh. G‘ulom Zafariy – milliy jadid teatri asoschilaridan biri	18
Turg‘unova X. Angela Merkelning Yevropa muhojirlariga bergan yordami	21
Tursunboyeva M. Turkistondagi tabiiy ofatlarning mustamlaka davrida o‘rganilishi tarixi (1870-1917 yillar).....	24
O‘rinova B. Davlat va jamiyat taraqqiyotida matbuotning roli.....	26
Usarov U. XIX asrning ikkinchi yarmi–XX asr boshlarida Samarqand viloyati qishloq xo‘jaligi tarixi manbashunosligiga doir ba’zi mulohazalar	29
Xalmuratov B. Mustaqillik yillarida O‘zbekistonda amalga oshirilgan etnoekologik tadqiqotlar tahlili	32
Falsafa. Pedagogika. Psixologiya. Metodika. Sotsiologiya. Siyosiy fanlar. Islomshunoslik	
Abdullayev A. Fuqarolik jamiyatining XVIII-XX asrlardagi shakllanish bosqichlari.....	34
Abdullayeva D. Ona va o‘smir farzandning o‘zaro munosabat xususiyatlari	37
Абдуллаханова Г., Алиматова Н. Особенности суфийской философии Ахмада Яссави	41
Абдурахманова Р. Оценка эффективности когнитивно-поведенческого подхода в преодолении тревожности в юношеском возрасте.....	44
Abdusamatov X. Migrant va migrant bo‘lmagan oilalarda hissiy munosabatlar tahlili	47
Azizova M. Globallashuv davrida yoshlarimizni ma’naviy tahdidlardan asrash masalalari	51
Akbarova L. O‘zbekistonda iqtisodiyotni raqamlashtirishning istiqbollari. Muammolar va yechimlar	54
Alimova Sh. O‘zbekistonda inklyuziv ta’limni takomillashtirish mexanizmi.....	57
Allayarova N. Gender tenglik tafakkurini rivojlantirishning pedagogik va psixologik mohiyatli jihatlari.....	61
Arziyev S. Pedagogikada golografik texnologiyalar	64
Akhmedova N. Preparing students for professional activity and pedagogical characteristics of formation of spiritual and moral culture	67
Ashurmatov M. Mudofaa va xavfsizlikni ta’minlashda harbiy xizmatchilar barqaror psixologik holatining ahamiyat.....	70
Babayev T. Siyosiy kommunikatsiya va jamiyat barqarorligi	73
Baltamuratova A. Bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi ijodiy faoliyatining mazmuni va tuzilishi	76
Bekmurodova H. O‘smirlarda shaxsiy qarori asosida tanlangan kasblarida barqarorlik va chidamliligini shakllantirish...78	
Boboshev Z. Oliy ta’lim muassasalarida futbol mashg‘ulotlari samaradorligini oshirish va talaba-futbolchilarning jismoniy hamda funksional holatini rivojlantirishning pedogogik tahlili	82
Boltaev A., Yusupov R. O‘rta maktab yoshidagi o‘quvchilarining chaqqonlik jismoniy sifatini rivojlantirishda maxsus mashqlardan foydalanish	86
G‘aybullayeva L. Jamiyada yoshlar siyosiy faolligini oshirishda mahalla institutining falsafiy mohiyati.....	90
Dadasheva A. Yangi O‘zbekistonda olib borilayotgan islohotlar sarhisobi – maqsad va vazifalari	93
Djavotova M. Rahbarlik faoliyatida axloqiy-estetik madaniyat shakllanishining nazariy-falsafiy asoslari	95
Djumabayev K. Python dasturlash tilini o‘qitishda muammoli ta’lim texnologiyasidan foydalanish.....	98
Djurayev A. Ta’lim muassasalarida yoshlar ongida yo‘l harakati xavfsizligi madaniyatini oshirishning falsafiy jihatlari 102	
Dusimbetova N. Axborot xavfsizligi kompetentligini rivojlantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	106
Jo‘rayev Y. Ta’lim muassasalarida avtomobil haydovchilarni tayyorlash sifatini oshirish uslubini takomillashtirish	110
Zayniddinova V. Madaniy-ommaviy tadbirlarning ma’naviy tahdidlarga qarshi kurashidagi o‘rni	114
Inagamova N. Development of pragmatic competence of language learners through proverbs and sayings	117
Isakova M. Xotin-qizlarning ijtimoiy- iqtisodiy hayotdagi o‘rning yuksalishi.....	120
Kaxarova M. Raqamli targ‘ibot texnologiyalarining imkoniyatlari (AQSh misolida)	122
Kosimova K. 11-sinf va 1-bosqich talabalari uchun ingliz tilini o‘rganishda o‘qish va yozish ko‘nikmalarini rivojlantirish.....	125
Mavlonova K. Matn tuzishni o‘rgatishda “Ona tili” darsliklari beradigan imkoniyatlar tahlili.....	128
Mavlonova N. Fizikani o‘qitishda kompetentli yondashuv asosida integratsiyasini amalga oshirish	131
Madaminov J. “Texnika oliy ta’lim muassasalari talabalarida muhandislik va kompyuter grafikasi bo‘yicha rivojlantirish metodlarini takomillashtirish” (Loyihalash faoliyati misolida)	135
Ma’rufov M. Tabiatning tabiiy omillari, iqlim va ob-havoning sportchilar organizimi, jismoniy va funksional holati hamda sport mashg‘ulotlari samaradorligiga ta’siri.....	138
Mirzakulov A. Funksional ko‘pkurash (Krossfit) vosita va usullari orqali IIV akademiyasi kursantlarini jismoniy va jangovar tayyorgarligi samaradorligini oshirish	141
Mirzaqulov I. Kurash mashg‘ulotlarida shug‘ullanuvchilarning mushaklar kuchlarini rivojlantirishga qaratilgan pedagogik yondashuv	144
Mullaboyeva N. Maktabgacha ta’lim yoshidagi bolalar rivojlanishida kuzatiladigan nuqsonlar haqida xorij psixologlarining qarashlari.....	147
Мустафоева Н. Виды официальных документов и их использование в обучении иностранным языкам (классификация юридических документов)	151
Muxammadiyev K. Jismoniy tarbiya va sport mashg‘ulotlaridan so‘ng talabalar organizimi jismoniy va funksional holatining tiklanishda qo‘llaniladigan vositalari	154

Ne'matova S. Innovatsion ta'lim muhitida o'qituvchi kasbiy kompetentligining ayrim jihatlari	157
Nuritdinova N. The intercultural dimension of french teaching	160
Nuritdinova Sh. Kichik o'smirlarni o'quvchilik belbog'larga attestatsiyalashga tayyorlash jarayonini individuallashtirish	162
Nurmatov A., Nurmatov A. XX asrning 80-yillarida O'zbekiston iqtisodiyoti holati, muammolari va uning aholi turmush darajasiga ta'siri	165
Nurmetova M. Xalqaro nizolarni hal qilishda siyosiy mediatsiyaning samaradorligi (Eron garovi inqirozi misolida).....	169
Ravshanov S. Turkiyaning xalqaro maydonda olib borgan "Yumshoq kuch" siyosati.....	173
Rasulova M. The need for understanding agentic engagement in EFL learning: a case study in Uzbekistan	176
Raxmonova Z. Talabalarda emotsional intellekt va qadriyatlar aloqadorligining ijtimoiy-psixologik jihatlari	179
Ruzibaeva N. Communication competence in language teaching	182
Sayfiyeva K. What if we teach IELTS as a compulsory subject in secondary education in Uzbekistan?	184
Sapayeva B. Interfaol metodlar yordamida "Temurbeklar maktabi" o'quvchilarida kommunikativ kompetentligini rivojlantirish.....	187
Sattorova D. Innovatsion texnologiyalarni joriy etish orqali bo'lajak o'qituvchilarning fikrlash qobiliyatini oshirish.....	190
Soatov A. Sonlarni eslab qolishda "Dominik" sistemasidan foydalanishning afzalligi.....	193
Tojibaev B. Ta'lim kapitali va intellektual kapital sotsiologik dilemma sifatida	197
O'rinboyev D. O'zbekistonning mustaqil taraqqiyot strategiyasi – zamonaviy strategemalar nazariyasining milliy darajadagi ifodasi.....	200
Urinova L. Diqqatning MDH psixologlari tomonidan o'rganilishi.....	203
Usarova D. Talabalarining ingliz tilidagi nutqiy kompetensiyasini takomillashtirish (nofilologik oliy ta'lim muassasalari talabalari misolida)	206
Hakimov O., Hosilmurodov I. Temuriylar davri qurilish madaniyati va me'morchilikdagi ulug'vorlikning o'ziga xos jihatlari	209
Xasanov D. O'rta sinf o'quvchilarining chidamlilik qobiliyatini darsdan tashqari mashg'ulotlarida rivojlantirish uslubiyati ...	212
Xasanova S. Ijtimoiy informatikani o'rganish jarayonida ta'lim muammolari	216
Husanov A. O'smir o'quvchilarni kiber hujumlardan saqlashda konstruktiv axborotlar-muhim psixologik manba	220
Choriyev U. Kurash sport turi bilan shug'ullanish jarayonida shikastlanishlarni oldini olishga yo'naltirilgan pedagogik usullarni takomillashtirish.....	222
Sharafutdinova X. Oilaviy munosabatlar destruktivitasida kognitiv – bixevioral psixoterapiya imkoniyatlari	225
Shermatov N. Ijtimoiy falsafada jamiyat hayoti va taraqqiyotining tabiiy va ijtimoiy omillari	228
Shohimardonov J. Tabiiy o'quv fanlarining integrallashtirilgan mazmuni.....	231
Yuldashev K. Ijtimoiy-siyosiy fanlarda jamoat xavfsizligi tushunchasining konseptual tahlili	234
Yunusaliyev J. Buyuk ajdodlarimiz merosi vositasida o'quvchilarda ilmiy dunyoqarashni shakllantirishning pedagogik texnologiyasi.....	238
Yarmanova Y. Jamoaviy munosabatlarda bola shaxsiy sifatlarini shakllantirish	241
Filologiya	
Айрапетян И. Идейно-художественная концепция Эльзы Триоле «Можно умереть лишь ради того, ради чего стоит жить»	244
Allamberganova P. Satira va yumor: o'ziga xoslik, muammo va yechim.....	248
Begmatova R. Lisoniy kooperatsiya tamoyilining buzilishi va uning ko'rsatkichlari	251
Boborajabov E. Internetda davlat va nodavlat sport saytlari faoliyati (o'zbekiston va rossiya misolida)	254
Гибральтарская О. Поэтика имени в творчестве Д.Андреева	257
Jo'rayeva S. Shukuriy asarlarida biografik talqin	260
Ismatullayeva N. Tilning madaniyatda tutgan o'rni	263
Karimova M. O'zbek – ingliz badiiy matnlarida paremiyalardan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari	266
Mahmudov J. Qissachilik tarixiga doir mulohazalar	269
Mahmudjonova G. Matn tasnifida TF-IDF usulini o'rganilishi va uning ahamiyati	272
Narxodjayeva X. Rasmiy muloqotda hurmat ifodalanishining lingvomadaniy aspekti.....	275
Nurutdinova M. Onlayn jurnalistikada mediametriya texnologiyalarining kaogulyativ tasnifi	278
Oqqo'zieva M. Ixtisoslashtirilgan nashrlar – tibbiy madaniyatni oshirish vositasi sifatida.....	281
Oripov A. Metamorfoza fenomeni va uning leksikografik talqini	283
Ravshanova G. Hajviy she'riy shakllarning mavzu doirasi va talqini	285
Rakhimova G. The image: lexicographic and literary conception (based on the life and activity of Amir Temur)	288
Sultanova Sh. Grammatik terminlar elektron lug'atini yaratishning lingvistik asoslari	291
Taxirova N. Frazologizmlar madaniyatning bir bo'lagidir	294
Урмонова Н. Деонтология письменного и устного перевода.....	297
Хажиева Д. Современная узбекская поэзия и фольклор (на примере работы Э.Вахидова).....	301
Yusupova G. Gender aspektining o'zbek va nemis tillaridagi ismlarda aks etishi	303

UDK:159:377:371:378(575,1)

Laylo G'AYBULLAYEVA,
Samarqand davlat chet tillar instituti
Gumanitar fanlar va axborot texnologiyalari kafedrasini tadqiqotchisi

SamDU professori, f.f.d. Samadov A. taqrizi asosida

THE PHILOSOPHICAL ESSENCE OF THE NEIGHBORHOOD INSTITUTE IN INCREASING YOUTH POLITICAL ACTIVITY IN THE SOCIETY

Annotation

The social institution called neighborhood has a special place in increasing the political activity of every citizen in the society, and it has its place in the development of philosophical thinking in the minds of the growing youth. Philosophical factors affecting the formation of political and legal knowledge of young people, proposals and ideas on the philosophical nature of the neighborhood institute for increasing their political knowledge and consciousness, political activity are presented in the article.

The increase in the level of political activity of young people in the society shows that the state reforms are being implemented rapidly. In this process, the process paves the way for the growth of young people's political thinking, political consciousness, and the strengthening of cooperative relations with the neighborhood institution in the system of social relations. The broad opportunities created by the state are considered to be of great importance in the activity of young people in the new Uzbekistan as a politically active layer. The political activity of Uzbek youth today, mainly in the state administration, working in leading positions in the neighborhoods, gives its positive results. These issues are scientifically researched in the article in a modern way and studied from a philosophical point of view.

Key words: youth, political activism, civil society, civil society institutions, family, education, political parties, social institutions, mass media, political culture.

ФИЛОСОФСКОЕ СУЩЕСТВО ИНСТИТУТА СОСЕДСТВА В ПОВЫШЕНИИ ПОЛИТИЧЕСКОЙ АКТИВНОСТИ МОЛОДЕЖИ В ОБЩЕСТВЕ

Аннотация

Социальный институт, называемый соседством, занимает особое место в повышении политической активности каждого гражданина в обществе, а также в развитии философского мышления в сознании подрастающей молодежи. В статье представлены философские факторы, влияющие на формирование политико-правовых знаний молодежи, предложения и идеи о философской природе института соседства для повышения их политических знаний и сознания, политической активности.

Повышение уровня политической активности молодежи в обществе свидетельствует о том, что государственные реформы осуществляются ускоренными темпами. В этом процессе прокладывается путь для роста политического мышления молодежи, политического сознания, укрепления отношений сотрудничества с институтом соседства в системе общественных отношений. Большое значение в деятельности молодежи нового Узбекистана как политически активной прослойки придается широким возможностям, создаваемым государством. Политическая активность узбекской молодежи сегодня, в основном в органах государственного управления, работая на руководящих должностях в микрорайонах, дает свои положительные результаты. Эти вопросы научно исследуются в статье на современный лад и исследуются с философской точки зрения.

Ключевые слова: молодежь, политическая активность, гражданское общество, институты гражданского общества, семья, образование, политические партии, социальные институты, СМИ, политическая культура.

JAMIYATDA YOSHLAR SIYOSIY FAOLIGINI OSHIRISHDA MAHALLA INSTITUTINING FALSAFIY MOHIYATI

Annotatsiya

Jamiyatda har bir fuqaroning siyosiy faolligini oshirishda mahalla deb atalgan ijtimoiy institut alohida o'ringa ega bo'lib, o'sib kelayotgan yoshlarning ongida falsafiy tafakkurni rivojlantirishda o'zining o'rniga ega. Maqolada yoshlarning siyosiy-huquqiy bilimlarni shakllantirishga ta'sir etuvchi falsafiy omillar, ularning siyosiy bilimi va ongi, siyosiy faolligini oshirish bo'yicha mahalla institutining falsafiy mohiyatiga doir taklif va g'oyalar keltirilgan.

Yoshlarning jamiyatda siyosiy faollik darajasining oshib borishi bu davlat islohotlarining jadallik bilan amalga oshib borayotganligini ko'rsatadi. Bunda jarayon yoshlarning siyosiy tafakkuri, siyosiy ongining o'sishiga, ijtimoiy munosabatlar tizimida mahalla instituti bilan hamkorlik aloqalarini kuchaytirishga keng yo'l ochadi. Yangi O'zbekistondagi yoshlarning siyosiy faol qatlam sifatida faoliyat olib borishida davlat tomonidan yaratilib berilayotgan keng imkoniyatlar muhim ahamiyatga ega bo'lib hisoblanadi. O'zbek yoshlari bugun siyosiy faollik assoida davlat boshqaruvida, mahallalardagi yetakchi lavozimlarda ishlashi o'zining ijobiy samarasini bermoqda. Bu masalalar maqolada zamonaviy tarzda ilmiy tadqiq etilib, falsafiy tomondan o'rganilgan.

Kalit so'zlar: yoshlar, siyosiy faollik, fuqarolik jamiyati, fuqarolik jamiyati institutlari, oila, ta'lim, siyosiy partiyalar, ijtimoiy institutlar, ommaviy axborot vositalari, siyosiy madaniyat.

Kirish. Yoshlarning faollik jarayonlarida o'ziga xos uning madaniy an'analari bilan bog'liq bo'ladi. Bu turli xususiyatlarga ega bo'lishi jamiyatning tarixiy sharoitlari va mamlakatlarda xilma-xil bo'lib, ularning madaniyatlarida,

ijtimoiy jarayonlardagi ideallarida turlicha davom etadi. Shu sababli, turli tarixiy davrlarda va mamlakat rivojlanishining muayyan ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlarida yoshlarning faollik darajalari turlicha shakllanadi. Yangi O'zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy asoslarida sodir bo'lgan tub o'zgarishlar siyosiy sohada ko'zga ko'rinadigan o'zgarishlarga olib keldi. Natijada, siyosiy tuzilmalarning jamiyatdagi o'rni mustahkamlanishiga, yoshlarning turli siyosiy tadbirlardagi faolligi oshirishiga, ijtimoiy-siyosiy institutlarning yangilanishiga shart-sharoitlar yaratildi. Bunday o'zgarishlar jamiyatda yoshlarning ommaviy, siyosiy va ijtimoiy-iqtisodiy xulq-atvor modellarning normal huquqi yangi tuzilmalariga ta'sir ko'rsatdi. Buning asosida yoshlarda jamiyatdagi siyosiy jarayonlarga qiziqishlarining ortishiga, mavjud davlat boshqaruvidagi o'zgarishlarda faol ishtirok etishiga olib keldi.

- Mazvuga oid adabiyotlarning tahlili (Literature review). Jamiyatning asosiy bug'ini hisoblangan yoshlarning siyosiy faolligini oshirish bugungi kunda islohotlarimizning markazida turganligi o'zining ijobiy samarasini bermoqda. Bugun yurtimizda "yoshlar siyosati sohasida xalqaro hamkorlikni yanada rivojlantirish, yoshlar sohasidagi xalqaro reytinglarda mamlakatimiz mavqeini oshirish bo'yicha ko'shimcha choralar ko'rish, xorijda ta'lim olayotgan yoshlar bilan olib borilayotgan ishlarni samarali yo'lga ko'yishga doir vazifalarni"[1] yangi bosqichga olib chiqish belgilandi. Bu borada huqumatning qaror va farmonlarining chiqarilishi bevosita jamiyatdagi innovatsion jarayonlarga o'zining ijobiy ta'sirini o'tkazdi. Yosh avlodning ko'nikma va malakalarini shakllantirishda siyosiy faolligini oshirish, zamonaviy bilimlar doirasini kengaytirish muhim sanaladi. Yoshlarning muayyan jamiyat urf-odatlarini, psixologik moslashish mexanizmlarini, ijtimoiy normalar va qadriyatlarini o'rganadilar. Yoshlar jamiyatda ijtimoiy munosabatlar tizimiga o'zlarining siyosiy faolliklari orqali o'z ta'sirlarini singdirib borishlari jarayonlarida turli siyosiy institutlarning tizimiga aylangan mahallalarda o'zlarini namoyon etib boradilar. Mahalla ham jamiyatning ijtimoiy instituti sifatida har bir voyaga yetib kelayotgan yigit-qiz uchun ijtimoiy makon, kelajak uchun siyosiy faollikka zamin hozirlaydigan muhit hisoblanadi.

-Tadqiqot metodologiyasi (Research Methodology). Jamiyatimizda yoshlarning siyosiy faollashuvi uchun mahalla institutining roli katta bo'lib, undagi siyosiy o'zgarishlarda yoshlarning faol qatlamga aylanishi muhimdir. Zamonaviy sharoitda yoshlarning siyosiy faolligi sohasida mahalla institutining boshqaruvini eng maqbul va samarali faoliyat usullari, uslublari va vositalari, konseptual g'oyalar, ilmiy tahlil va ishlannmalar tizimiga asoslangan holda optimallashtirish zarur.

Yoshlarning siyosiy faolligi siyosiy madaniyat elementlari sifatida shaxsning ichki tuzilishiga o'tkazish yo'li bilan siyosiy qarashlar, yo'nalishlar va qadriyatlarni shakllantiradi, va shaxsning o'z maqsadlariga erishish qobiliyatini rivojlantiradi. Hozirgi jamiyatda yoshlarning siyosiy faolligi o'z-o'zidan paydo bo'lmay, balki tashqi muhitdagi yangilanishlar, mahallalarga qaratilayotgan davlat tomonidan e'tiborning kuchayishi negizida saqlanib qoladi. Chunki mavjud siyosiy tizim doirasidagi yoshlarning siyosiy faolligi mahalla institutlarining murakkab va qarama-qarshi tadiriyiligi natijasida rivojlanadi. Natijada, yoshlar ongiga ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan siyosiy faollik mahalla institutining to'g'ri ta'siri va hokimiyatning taz'yiqsiz bu jarayonning samaradorligini oshirishda davlat hokimiyati organlarining zaif manfaatlar bilan belgilanadi. Zamonaviy jamiyatdagi o'zgarishlar yoshlarning nafaqat siyosiy faolligi orqali mahalla institutiga ta'sirini o'zgartirishga, balki ular o'rtasidagi tizimli aloqalarni mustahkamlashga olib keladi.

Jamiyatning siyosiy, ijtimoiy, iqtisodiy va mafkuraviy o'zgarishlari zamonaviy sharoitda hukumat tomonidan yoshlar siyosiy faolligini oshirishga va ularda faol fuqarolikni shakllantirishga xizmat qilib, ularni mamlakat siyosiy hayotiga jalb etish olib keladi. Mahalliy institutining yoshlarga ta'siri siyosiy tizimning barqarorlashishiga, davlat siyosatining barcha turlari va bosqichlarini anglab yetishiga yordam beradi. "Har bir inson hayotida g'oyat muhim ahamiyatga ega bo'lgan ana shunday fikrlarni unib-o'sib kelayotgan yoshlarning ongiga singdirish, ularni hayot sinovlariga bardoshli etib tayyorlash bizning ota-ona, ustoz-murabbiy, rahbar-rahnamo sifatidagi, shu muqaddas yurt fuqarosi sifatidagi muqaddas burchimizdir"[2].

Zamonaviy jamiyatda mahalla institutining faoliyatiga yoshlarni keng jalb etish, bu jarayonda turli qarama-qarshiliklarni bartaraf etib borish dolzarbdir. Bir tomondan, jamiyatni demokratlashtirish yoshlarning siyosiy rivojlanishi, ularning o'z-o'zini anglashi va siyosatda faol ishtirok etishi zaruratidan iborat bo'lsa, ikkinchi tomondan, siyosiy faollik mahalla institutining samarasiz va konstruktiv faoliyatiga to'sqinlik qilishi, buning natijasida ko'pchilik yoshlarning siyosatga qiziqishining ortishi, siyosiy qarorlar qabul qilishda ishtirokining kengayishiga olib keladi.

Yoshlarning siyosiy faollik holatini tahlil qilish, ular jamiyatning eng katta qismi ekanligini ko'rsatadi. Binobarin, ayrim yoshlar o'z siyosati, siyosiy hayotga daxldorlik darajasi va zamonaviy jamiyatdagi turli g'oyaviy-siyosiy yo'nalishlarga yo'naltirilganligi bilan bir-biridan farq qiladi. Jamiyatda o'z-o'zini tashkil etish muhimligini anglash va o'z manfaatlarini himoya qila oladigan yoshlarning ko'payishi ularning siyosiy faollikka intilishiga keng yo'l ochadi. Yosh avlodning intiluvchanligi va mehr-oqibatli munosabatini innovatsion shakllardagi faollik bilan uyg'unlashtirish siyosiy faollikga ijobiy jiddiy ta'sir ko'rsatadi. Ushbu holat jamiyatning ob'ektiv sharoitlariga, shuningdek, yoshlarning ijtimoiy-psixologik va belgilovchi xususiyatlariga ko'proq bog'liq bo'ladi [3].

Bugungi kunda ayrim davlatlardagi ijtimoiy-siyosiy tahdid, ularning noqulay demografik ahvoli, yoshlar hayot sifatining asosiy ko'rsatkichlariga bo'lgan norozilik jihatlari yoshlarning ijtimoiy intellektual resurs sifatidagi rolini sezilarli darajada pasaytirib yubormoqda. Yoshlarning siyosiy ongidagi o'zgarishlar, siyosiy tizimni himoya qilishga hissa qo'shayotgan ko'plab omillardan biri bu yoshlarning siyosiy faolligidir. Chunki hech bir tizim keng tarqalgan siyosiy bilimlar, qadriyatlar va qarashlarni rivojlantira olmasa, yetarli darajada integratsiya va barqarorlikka erishib bo'lmaydi. Mahalla instituti orqali siyosatningsub'ekti sifatida aynan siyosiy faollik yoshlarning muayyan ko'nikma va malakalarni egallashida, ular bilan bog'liq huquq va majburiyatlarni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

- Tahlil va natijalar (Analysis and results). Zamonaviy sharoitda yoshlarning siyosiy faolligi nafaqat jamiyatdagi siyosiy madaniyat qadriyatlarini saqlab qolish va ularni yangi avlodlarga o'tkazish, balki jamiyatning yangi siyosiy madaniyatini o'zgartirish va yaratish, shaxsni siyosiy hayotning faol qismiga aylantirishga xizmat qiladi. Shu sababli, 1990-yillarning oxiri va 2000-yillarning boshlarida yoshlarning siyosiy faolligi muammolari haqidagi konseptual qarashlar ijtimoiy institutlar ta'siriga bog'liqligi kam bo'lib, ijtimoiy-siyosiy jarayon sifatida talqin qilinishining asosi bo'ladi. Yosh avlodning siyosiy faolligi va fuqarolik holatiga oid muammolarni hal etish ikki yo'nalishga qarshi kurashda sodir bo'ladi. Bir tomondan, yoshlarning siyosiy rivojlanishi, siyosatda faol ishtirok etishi, o'z-o'zini anglashi uchun doimiy siyosiy ehtiyoj mavjud. Ikkinchidan, mahalla instituti orqali fuqarolikni rivojlantirishda yoshlarning konstruktiv faolligi mavjud. Bu bir qator ob'ektiv omillarning ta'siri bilan

bog'liq. Siyosiy faollikni oshiradigan jarayon ijtimoiy-siyosiy institutlardir. Ularning yoshlar siyosiy faolligini oshirishga ta'siri ikki yo'nalishda amalga oshiriladi. Birinchidan, institutsional tuzilmalar jamiyat siyosiy faolligining institutsional jihatini mustaqil ravishda shakllantiradi, ikkinchidan, siyosiy normalar, qadriyatlar va siyosiy xulq-atvorni targ'ib qiladi. Davlat jamiyatning siyosiy hayotini tartibga soladi, qonunlar va huquqiy me'yorlarni belgilaydi, jamiyatdagi mavjud milliy g'oya esa mafkuraviy tamoyillar tizimini, qadriyatlar va ularni boyitish usullarini qo'llab-quvvatlaydi, fuqarolarning xulq-atvorini va ularning ongiga kirishini tartibga solish jarayonda ishtirok etadi. Mahalla instituti demokratiyaga sodiqlikni qaror toptirishda yoshlar tomonidan siyosiy hokimiyat va mafkura qadriyatlarini o'rganishga, qonun normalarini (huquqlarini) mukammal o'rganishga keng yo'l ochadi. Mahalla instituti bilan yoshlarning o'zaro hamkorligini tashkil etish orqali fuqarolarning tashabbuskorligi, faolligi va o'zini o'zi boshqarishdagi rolini kuchaytiradi. Bu jarayon jamiyat hayotining ta'siridan farq qiladi, chunki siyosiy hayotga o'z qarashlariga ega bo'lgan ko'plab yoshlar o'zlarining turlicha o'zaro munosabatlarini shakllantiradilar. Bunda mahalla instituti orqali yoshlarni siyosiy hayotga jalb qilish usullariga alohida e'tibor beriladi. Mahalla institutlari (oilalar, kichik guruhlalar, ta'lim, siyosiy partiyalar, jamoat tashkilotlari, ommaviy axborot vositalari, siyosiy ishtirok etish tajribasi va boshqalar kabi ta'sirni taqqoslash, davlatning siyosiy tizimini tashkil etish) yoshlar siyosiy faolligini oshirishda birlamchi ahamiyatga ega. Jamiyatning o'ziga xos siyosiy ijtimoiylashuvi mahalla institutlari rolining o'zgarishi bilan birga ijtimoiy integratsiyaning siyosiy samaradorligini vujudga keltiradi. Hozirgi kunda yoshlarning siyosiy faolligi shakllanishi ularning siyosiy bilim darajasini oshirish bilan bog'liq. Mahalla institutlarining shaxsiga ta'siri siyosiy institutlar tizimi samaradorligini oshirishda, ularning manfaatdorligini kuchaytirishga olib keladi.

Mahalla institutlari faoliyatiga yoshlarning keng jalb etilishi bevosita ijtimoiy jarayonlarni tartibga solishga, zamon bilan hamnafas bo'lib yashashga zarur taklif va tavsiyalarni berishda ham o'zining o'rniga ega. Mahalla institutining rivojlanib borishi jamiyatda yoshlar siyosiy faolligining oshishi bilan birga yangi qarashlarning keng ko'lamda amal qilishiga xizmat qiladi. Jamiyatda "siyosiy ongning rivojlanishi natijasida, yoshlarda siyosiy jo'shqinlik va siyosiy faollik oshib ketadi. Agar, u siyosiy madaniyat bilan bir vaqtda rivojlantirilmasa, muvozanat barham topsa, siyosiy ong yoshlardagi ana shu jo'shqinlik va faollikni mamlakatning siyosiy ziddiyatlar girdobiga tushib qolishiga olib kelish xavfini yuzaga keltiradi. Bunday o'ta xatarli jarayonning oldi olinmas ekan, yoshlarning siyosiy jo'shqinligi va siyosiy faolligidan turli siyosiy kuchlar o'zlarining siyosiy maqsadlarini amalga oshirishda, xususan, hokimiyatni qo'lga kitirishda foydalanishlari mumkin"[4]. Yoshlarning faolligi jamiyat sohalariidagi barcha jabhalar uchun ham aniq va maqsadga muvofiq o'zgarishlarni amalga oshirishda dolzarbdir. Yoshlarni zamonaviy bilimlar bilan boyitish, ular

ongida yangi qadriyat va me'yorlarni shakllantirish va qabul qilish, mafkuraviy-siyosiy yo'nalish va munosabatlar, demokratik siyosiy madaniyat, yuksak saviya uchun qulay shart-sharoitlar yaratish hamisha kun tartibidagi masala sifatida qarab kelingan. Yoshlarning siyosiy faollik darajasi, davlat boshqaruvi ishtirokidagi harakatlari, ularning siyosiy faollik sohasida davlat tomonidan tartibga solinishi, siyosiy faollik jarayoniga jalb qilingan institutlar faoliyatida faol ishtirok etishi muhimdir. Jamiyatning ajralmas qismi bo'lgan yoshlarni yanada faollashtirish va rivojlantirish bugun islohotlarimizda katta imkoniyatlar vujudga kelmoqda. Bu uning eng muhim resursidir, shuning uchun jamiyat va davlat tomonidan yoshlarga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bu qiziqish, eng avvalo, yoshlarning jamiyat taraqqiyotidagi o'rnini, demokratiya, bozor iqtisodiyoti, fuqarolik jamiyatini shakllantirishda ishtirok etish huquqi va huquq ustuvorligi masalasi bilan bog'liq.

Mahalla institutlari a'zolari aholining ayrim qatlamlari, jumladan, yoshlar bilan muloqotini yo'lga qo'yishi, ularning muammosiga birgalikda yechim topishiga intilishi zarur. Yoshlarning siyosiy faolligi nafaqat saylov kampaniyasida, balki mahallalardagi siyosiy jarayonlarni boshqarishda namoyon bo'lishi lozim. Ular ushbu jarayonlarning ishtirokchisi sifatida o'zlarini his qilishi, davlatning siyosiy hayotida ishtirok etishning ijtimoiy xulq-atvor tajribasiga ega bo'lish imkoniyatini vujudga keltiradi. Islohotlarning taqdiri, samarali natijalari va istiqboli aholi, ayniqsa, yoshlarning faolligiga, ularning ijtimoiy-siyosiy jarayonlardagi faolligiga bog'liq. Zero, davlatning ijtimoiy-siyosiy salohiyatini belgilovchi omillardan biri bu mamlakat yosh avlodining faolligi, aql-zakovati va fidoyiligidir. Aytish joizki, demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish uchun eng avvalo yoshlar, ya'ni kelajak vorislari demokratik jarayonlar ishtirokchisi, demokratik qadriyatlarining faol himoyachisi bo'lishi zarur. Bu juda murakkab vazifa yoshlarning siyosiy-huquqiy madaniyatini izchil va qat'iy oshirishni taqozo etadi. Ayniqsa, yoshlar bilan ishlashda yoshlar bilan "bir tilda" muloqot qila oladigan yosh siyosatchilar salohiyatidan foydalanish samarali bo'ladi. Yoshlarning siyosiy faolligini oshirish uchun ularda siyosiy faollik, o'zini o'zi boshqarish, o'z manfaatlarini himoya qilish ko'nikmalarini shakllantirish zarurdir.

- Xulosa va takliflar (Conclusion/Recommendations). Yoshlarning siyosiy bilim va malakalari yangilanib borishi jamiyat uchun o'zining ijobiy jihatlari ega bo'lib, bu jarayonda har bir fuqaro islohotlarning mohiyatini chuqur anglab yetishi zarur. Bugungi kunda yoshlarning siyosiy faolligini barcha sohalardagi o'zgarishlarda ko'rishimiz, milliy ma'naviyatimiz bilan uzviy qadriyatlarini rivojlantirishda namoyon etishimiz lozim. Shunday ekan, har bir yosh avlod ongida davlat va jamiyatning ertangi istiqboli yo'lida samarali faoliyat olib borishi uchun zamonaviy mexanizmlar asosida falsafiy dunyoqarashini rivojlantirish, milliy tafakkur tarzini yuksaltirish maqsadga muvofiqdir.

ADABIYOTLAR

1. Мирзиёев Ш.М. Янги Ўзбекистон стратегияси. –Тошкент: O'zbekiston, 2021. 261-бет.
2. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008. 124 bet.
3. Yoshlarning siyosiy salohiyati va siyosiy faolligi. 2005 yil 02 iyun [Elektron resurs]. – Kirish rejimi: [http://bd.fom.ru/report/cat/humdrum/homefamily/molodezh/dd052222\(kirish_sanasi:25.10.2010\)](http://bd.fom.ru/report/cat/humdrum/homefamily/molodezh/dd052222(kirish_sanasi:25.10.2010)).
4. Отамуротов С. Ёшлар сиёсий маданиятини ривожлантириш омиллари. –Тошкент: O'zbekiston, 2015. 87-бет.